

- maisusta. Valokuva 33(9), 18-19.
- ROTHMAN, Lenke. (1987) André Kertész. Täytyykö sinun jo pakata? Suomennos Jukka Pajukangas. Valokuva 37(4), 30-35.
- RUSI, Alpo. (1985) Yleinen mielipide ja ulkopoliittika. Tiedotustutkimus 8(3), 66-73.
- SARLIN, Kimmo. (1989) Joukkotiedotusslobohoro ja balkanilaista musiikkia esittävä tamperelainen Slobo Horo -yhtye tutkimuskohteena. Keskustelupaperi JULMA-gradupiiriin risteilymatkalle.
- SARLIN, Kimmo. (1989a) 1980-luvun punkrockin ns. hardcore-kokoelmakasettien tuotannon julkisuuteen liittyvät merkitykset. Esitelmä JULMA-gradupiiriin 13.2.1989.
- SCHÉURER, Hans J. (1984) Urheilun valokuvauksesta: pysähtynyt liike. Lyhentäen suomennos Esa Sironen. Valokuva 34(9), 12-15.
- SCHIVELBUSCH, Wolfgang. (1987) Katulyhdyt ja poliisi. Suomennos Raija Sironen. Kulttuurivihkot 15(4), 24-26.
- SIEBERT, Fred S. & PETERSON, Theodore & SCHRAMM, Wilbur. (1977) Four Theories of the Press. Teoksessa: NORDENSTRENG (a), 18-54.
- SILLANTAUS, Pentti. (1983) Kansanedustajan arvo ja valta – kronikkaa kansanvallasta. Vaasa: Kirjayhtymä.
- SINISALO, Ann-Mari. (1989) Julkinen/yksityinen. Keskustelupaperi JULMA-gradupiiriin 6.3.1989.
- SOFOKLES. (1966) Antigone. Kuningas Oidipus. Suomentaneet Elina Vaara ja Otto Manninen. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- SONTAG, Susan. (1986) Lihan estetiikka. Teatteri Artaud'n mukaan. Suomentanut Riikka Stewen. Rauma: Kustannus Oy Odessa.
- SULKUNEN, Pekka. (1987) Johdatus sosiologiaan. Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- SUNILA, Sakari. (1984) Kulttuurifotokinassa. Koelmat kehittyvät kilpailu kiristyy. Valokuva 34(11), 27-29.
- TRAVEN, B. (1978) Kuolemanlaiva. Suomentanut Rauno Ekholm. Savonlinna: Love Kirjat Ky.
- TRAVEN, B. (1985) Hirtettyjen kapina. Suomentanut Rauno Ekholm. Kuvittanut Timo Aarniala. Hämeenlinna: Love Kirjat.
- TURNER, Peter (toim.). (1985) American Images: Photography 1945-1980. Harmondsworth, Middlesex & New York: Penguin Books & Viking/Barbican Art Gallery.
- TÖTTÖ, Pertti. (1985) Kriittinen teoria ja uudet liikkeet. Kirjoituksia uusista yhteiskunnallisista liikkeistä ja niiden tutkimisesta. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. Sarja D 76.
- Uusi Testamentti. (1938) Seitsemän, vuonna 1913 pidetyn yleisen Kirkolliskokouksen väliaikaiseen käyttöön ottama suomennos. Teoksessa: Pyhä Raamattu.
- UUSITALO, Liisa. (1985) Postmoderni yhteiskuntatiede ja julkisuus. Sosiologia 22(1), 17-20.
- WEBER, Max. (1985) Kohden sanomalehdistön sosiologiaa. Saksan sosiologisessa yhdistyksessä 1910 pidetty puhe. Suomentanut David Kivinen. Tiedotustutkimus 8(2), 16-22.
- Viestintäpoliittisia kannanottoja. (1985) Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos. Opetusmoniste, sarja D 37/1985.
- WILHOIT, Cleveland D. (toim.). (1981) Mass Communication Review Yearbook. Volume 2. Beverly Hills: Sage Publications.
- VYGOTSKY, Lev Semenovich. (1971) The Psychology of Art. Cambridge, Massachusetts; The M.I.T. Press.
- VÄLIVERRONEN, Esa. (1985) Koskaan et muuttua saa... Jürgen Habermasin teoria porvarillisesta julkisuudesta. Tiedotustutkimus 8(3), 23-30.

Julkiuudella ei ole aivoja eli Seitsemän päivää Jumalan teatteria

Ilkka Arminen

Luomiskertomus

"Nuoret taiteentekijät tietävät, että julkisuudella ei ole aivoja. Toimittajat ja lööppien laattijat ovat tahdottomia osia automaatioissa, joita aktion tekijät osaavat käyttää kuin napeista painamalla. He ovat videopelien sukupolvi.

Koska he osaavat käyttää julkisuutta, heidän ei tarvitse kuvata luonteita tai paljastella jonkin juonen avulla yhteiskunnallisia rakenteita jossakin pikku esityksessä jossakin pikku teatterissa. He tietävät, että julkisuuteen järjestetty esitys, joka alkaa tietynasteisella kuohuttavalla teolla, räjäyttää nuo rakenteet hetkessä kaikkien nähtäville.

...Jumalan teatteri on myös osoittanut, että uutisen ja skandaalin kriteerit ovat menneet sekaisin. Kävi selväksi sekin, että julkisuus on yksi ja yhteinen. Kun syntyy uutinen, kaikki tekevät siitä skandaalin. Yksikään väline ei voi eikä pysty taistelemaan tätä julkisuuden rakennetta vastaan.

Jokaisen viestimen on ostettava vastaanottajansa luottamus: me kerromme nopeasti, me kerromme kaiken. Me viihdytämme sinua, jos tilaat meidän kanavamme."

—Juha-Pekka Hotinen Helsingin Sanomien Kulttuuriosastossa, 23.1.1987, kuudentena päivänä

Jumalan teatterin voi käsittää luomiskertomukseksi. Jumalan teatteri läpivalaisi, loi näkyviksi ne mekanismit ja rakenteet, jotka synnyttävät ja muovaavat julkisuutta. Esityspäivänään 17.1.1987 Jumalan teatteri kohosi sekä Yleisradion että MTV:n illan uutislahetysten pääuutiseksi.

MTV:n haastattelema Oulun kaupungin teatterin johtaja Jussi Helminen mainitsi sanan terrorismi. Se uutisoitiin vaihtelevasti. Helsingin Sanomat: "Tämä ei ole mielestäni teatteria, vaan terrorismin ensimmäinen aste", Hufvudstadsbladet: "Det här är inte teater, det är terrorism, åtminstone ett förstadium", oululainen Kaleva: "...esitys ei ollut teatteria, vaan terrorismin esiaste". Käsitystä terroriteosta vahvisti Kalevassa haastateltu Oulun rikospoliisin päällikkö Kari Myllyniemi: "Ei tästä pääse korvaamalla. ...nehän heittivät julkiseen rakennukseen pommin."

Helsingin Sanomien koko uutinen oli rakennettu toimintaviihteen kerrontamuodon avulla, joka sulatti koko pohjoiset teatteripäivät dramaattiseksi spektaakkeliiksi ja johti useisiin tapahtuman kerrontaa koskeviin transformaatioihin. Yksistään se, että Jumalan teatterin esitys oli ollut alle kymmenen mi-

nuutin dramaattisen lyhyt sekvenssi, ei riittänyt, vaan koko Oulun lauantai-päivä muuttui draamalliseksi jännityskertomukseksi. HS kirjoitti: "Kun teatterin johto hälytti poliisit paikalle, nuoret miehet pakenivat kaupungille. Heidät pidätettiin iltapäivällä...". Kaikkiin uutinen loi lukijan eteen kuvan terrori-iskusta, jonka tekijät pakenivat poliisiautojen pillien soidessa. STT:n tiedotteeseen nojassa pikku-uutisessaan HB sen sijaan totesi: "I den kaotiska situationen kom ingen att tänka genast ringa till polisen och teaterleverna försvann på egna vägar." Helsingin Sanomien uutisen dramatiikkaa vielä lisäsi suurikokoinen valokuva, jossa jauhesammuttimesta purkautunut hiilidioksidi oli peittänyt teatterisalin utuiseksi ja unenomaiseksi.

Helsingin Sanomien tavoin oululaisessa Kalevassa esitys ja sitä seurannut hysteria liittivät yhtenäiseksi speaktaakkeleiksi. Haastateltu näyttelijä Ari Piispa: "Yritin tappaa yhden ruuskalla, se oli jo sen kaulan ympärillä, mutta sitten järki voitti." Samalla esitys siirtyi teatterikontekstin ulkopuolelle rikosoikeudelliseksi ja hallinnolliseksi tapahtumaksi. Laajalevikkisistä lehdistä ainoastaan HB:n uutisessa itse esitys ja sitä seurannut hysteria oli erotettu toisistaan. Tällöin esitys kontekstualisoitui teatterigenren sisällä esitykseksi, tosin omalaatuisiksi, ja sitä seurannut hysteria kontekstualisoitui moraalisen (paniikin) diskurssiin.

Maanantaina toisena päivänä Uusi Suomi aloitti tapahtuman osallisiksi merkityksellistettyjen aktorien politisoinnin ja rintamalinjojen luonnin käyttäen tähän palstatilaa puolitoista aukeamaa. Turkan vastaisen rintaman johtajiksi nostettiin Holmberg ja Nyttäjä. Uuden Suomen pääuutinen otsikoitiin: VAIN TURKKA JÄÄ PUOLUSTAMAAN OULUN TEATTERISKANDAALIA. LISKI, HOLMBERG JA NYYTÄJÄ OVAT NYT

KYPSIÄ KOVIIN OTTEISIIN: "KOULU KIINNI HETI". Pääkirjoituksen alla pienois-kolumnissaan päätoimittaja Jyrki Vesikansa kysyi: "MILLOIN RUUMIITA?"

Pekka Tarkan myöhemmin esittämän arviota mukaan Uusi Suomi ehätti tässä vaiheessa tapahtumien uutisoinnissa Helsingin Sanomien edelle. Erityisesti Holmbergin rintamalinjoja luova haastattelu oli ansiokas.

Myös iltapäivälehdet pääsivät maanantaina mukaan uutisointiin. Iltalehti avasi kuuma linja-palstan tiedustelemalla lukijoiltaan: SAAKO TEATTERISSA HEITTÄÄ KAKKAA YLEISÖN SILMILLE? OSALLISTU KUUMAAN, HAISEVAAN, YÖKÖTTÄVÄÄN, ULOSTEISEEN TEATTERIKESKUSTELUUN. Tällä tavoin Iltalehti määritteli ennakolta esiin kutsumansa "kansan" äänen. Se simuloi todellisuutta. Se puhui kansan äänellä vaikka "kansa" oli olemassa vain sen äänellä.

Terrori/politiikka

Tiistaina kolmantena päivänä terrori nousi politiikkaa käynnistäväksi voimaksi. Kauhua, epävarmuus ja järkytys alkoivat tuottaa käytäntöjä. Jumalan teatteri terrorina generoi esiin politiikan pelinä merkityksistä.

Laajalevikkisistä lehdistä neljä (Kaleva, US, AL, KU) julkaisi tiistaina pääkirjoituksen. Ne kaikki nousivat puolustamaan olemassa olevaa järjestystä terrorismia vastaan. Uutisoinnissa oululainen Kaleva vei terrorismi-keskustelun kaikkein pisimmälle: OULU VAATII TILIÄ TERRORISMISTA. Uusi Suomi sen sijaan jatkoi tapahtuman politisointia: TEATTERITERRORI NOUSEE VAALITAISTELUN ASEEKSI.

Kalevan toinen pääkirjoitus oli otsikoitu: HÄIRIINTYNYTTÄ. "Jos 'Jumalanteatteri' heijastelee yhteiskuntaa, Suomi on pahasti häiriintynyt. Lauantain tapahtumat Oulussa

eivät kuitenkaan olleet teatteria, vaan suunnitelmallista väkivaltaa ja vahingontekoa. Katsojat sotkettiin saastaan. Vain hyvä onni esti enemmän vahingot. Välikohtaus ei kuvastakaan yhteiskuntaa, vaan neljän teatterikorkeakoululaisen ja heidän oppi-isiensä vääritynyttä maailmankuvaa, jossa vimma päästä puheenaiheeksi on keskeinen."

Uuden Suomen laaja pääkirjoitus oli otsikoitu: ANARKISMIN IHANNOINTI TORJUTTAVA. "Teatterikorkeakoulu on perusteellisesti uudistettava Oulun skandaalin jälkeen. Ongelma on kuitenkin laajempi. Teatterin ja koko yhteiskunnan on sanouduttava selvästi irti anarkistisista tavoitteista ja puolustettava länsimaisia kulttuuriarvoja."

Kansan Uutisten pääkirjoitus "ANARKISTISEN PROVOKAATION SEURAUKSET" ei oleellisesti eronnut muista. "Tavoitettiinpa skandaalimaisella riehunnalla näyttämöllä ja katsomossa suurta julkisuutta tai mitä tahansa, se muodostuu provokaatioksi juuri teatterikorkeakoulun omaksumaa opetuslinjaa kohtaan. Loistavampaa kulttuuripoliittista asetta oikeisto ei olisi voinut nykyoloissa saada. ... Jotta vaikutukset eivät muodostuisi tuhoisiksi nimenomaan työväenliikkeen kannalta, on tarpeen irtisanoutua anarkistisen esiintymisen linjasta ja vetää vaalitaistelussakin luonteavalla tavalla esiin edistyksellisen kulttuuripoliittikan humanit ja demokraattiset periaatteet."

Ainoastaan yksittäisissä kirjoituksissa pohdittiin julkisuuden luonnetta tapahtuneessa. Aamulehden Erkkä Lehtola kirjoitti: "...Tempauksen' tuottama nopea julkisuusviihde rakentuu juuri niistä osatekijöistä, joilla juuri nyt on kysyntää — ja se tekee tämän koko jupakan sangen vastenmieliseksi. Se ei kerro ainoastaan neljästä nuorukaisesta, vaan se kertoo myös meistä itsestämme, tiedotusvälineistä ja myös niiden yleisöstä, jokaisesta

meistä. Samalla se antaa jokseenkin lohduttoman näköalan suunnasta, mihin nykyinen 'informaatioteollisuus' kansalaisia kuljettaa."

Iltalehti tuotti simuloimansa järjestyksen, jossa terrori nousi subjektit/kansalaiset esiin kutsuvaksi periaatteeksi, mikä myös määritteli kansalaismielipiteen. "HULLUJENHUONEELLE KOKO SAKKI", IITIN ISÄNTÄ RIEMASTUI TEATTERIKÄRHÄMÄSTÄ: "TULKAA POJAT PELLOLENTI"; HULLUJEN HUONEELLE KOKO REMMI!; TURKKA PLO:HON; LÄÄKINTÖHALLITUS TEKEMÄÄN KAUPPISET!; "PROFFAT" JOHTAVAT HARHAAN...; APINATKIN OSAAVAT ULOSTEITA HEITELLÄ.

Moraaliseen paniikkiin edennyt ilmianto ja tilanteen määrittely tapahtuivat julkisuuden poikkeavia alakulttuureja koskevien indeksoinnin ja luokittelun käytäntöjen tavoin. Jumalan teatterin kohdalla keskeistä oli tilanteen määrittely terrorismiksi, jota uutisointi, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, noudatti. Esimerkiksi esityksessä käytettyjä ilotulituspanoksia kutsuttiin johdonmukaisesti pommeiksi (vaikka fyysisiä vaurioita ei ollut aiheutunut) ja esiintyjien poistumista paoksi. Terrorismi-keskustelun legitimoit rikospoliisin toiminta, joka Suomen ankaraan esitutkintalainsäädäntöön tukeutuen vangitsi esiintyjät yli kymmeneksi päiväksi. Tämän takia esiintyjä ei voitu myöskään kuulla julkisuudessa, mikä edelleen lisäsi yksipuolisuutta. Moraalinen paniikki syntyikin nopeasti poikkeuksellisen rajuna. Pelkkä Jumalan teatterin esiintyjien pidätettynä oleminen ei enää riittänyt vaan alettiin vaatia myös Teatterikorkeakoulun opettajien Jouko Turkan ja Jussi Parviaisen erottamista.

Keskiviikko neljäs päivä oli lepopäivä, jolloin tarkasteltiin lähinnä sitä, mitä "muut" lehdet olivat kirjoittaneet. Tällöin tosin Kansan

Uutiset ja Tiedonantaja havahtuivat huomamaan edustavansa vasemmistolaisuuden josakin mielessä radikaaleja ja suvaitsevaisia periaatteita. Kirjoituksessaan "PÄITÄ VADILLE, HETI!" KU:n Taina West totesi valitsevan lynkkausmielialan olevan järjetön.

Tiedonantajan nimimerkki Aleksandrovits pohti kolumnissaan "PROSTITUOITU JULKISUUS" porvarillisen julkisuuden luonnetta. "... Eiköhän Oulun tempaus ole elimellinen osa konsensusta, sen ummehtunutta sopivaisuutta ja prostituoitua julkisuutta. ...tiistain Uuden Suomen etusivulle Kotkan myrkkyskandaali pääsi vain yhdelle palstalle, teatteriterrorismi oli ykkösjuttu kuudella palstalla. Porvarillinen luokkayhteiskunta ja konsensukseen vihkiytynyt julkisuus peittävät, vääristävät ja normalisoivat kaikki todelliset ongelmat jotka suinkin voivat."

Torstaina viidentenä päivänä terrori politiikkaa tuottavana voimana aktualisoitui teoksi. Jokseenkin kaikki sanomalehdet uutisoivat kulttuuriministeri Gustav Björkstrandin päättäneen erottaa professori Jouko Turkan ja lehtori Jussi Parviaisen. Björkstrandin toimenpiteiden ohella uutisoitiin myös eduskunnassa keskiviikkona käyty keskustelu. Samanaikaisesti poliittinen kenttä oli kuitenkin josakin määrin polarisoitunut.

Tiedonantajan Vasen suora tarkasteli tapahtuman merkityksenannon rakenteita ja transformoi ne parodioiden koko yhteiskuntaa kattaviksi. "Syytetyt puhuvat 'produktios-ta' tai jopa 'vapaa-ajan produktiosta' ja kumpujen yöstä nousseet syyttäjät puhuvat 'anarkiasta' tai 'hulinoinnista' ...'terrorismista' ja 'teatterihuliganismista'. "Mika Tiivolan produktio uhkaa Suomen itsenäisyyttä", "Max Jakobsonin taantumukselliset vapaa-ajanproduktiot ovat vaara kansanvallalle" jne."

Perjantaina kuudentena päivän terrori politiikan perustana asetui modernin oikeusjär-

jestyksen kontekstiin. Yksittäisistä kirjoituksista merkittävin oli todennäköisesti Hannu-Tapani Klamin näkökulmakirjoitus HS:ssa: TURKAN EROTUS OLISI ENNAKKOTA-PAUS. Kirjoituksessaan Klami viittasi modernin tuottamiin kansalaisoikeuksiin, joihin sananvapaus ja professorin oikeus ilmaista mielipiteensä kuuluu. Samana päivänä julkaistiin myös Juha-Pekka Hotisen alussa siteerattu kirjoitus, jonka HS:n kulttuuritoimitus suostui julkaisemaan vasta ankaran riitelyn jälkeen. Alkujaan Hotista oli painostettu kirjoittamaan Jumalan teatterista Oulussa paikalla olleena. Hän oli kuitenkin kieltäytynyt peläten tapahtuman saavan liikaa ja yksipuolista julkisuutta.

Launtaina seitsemäntenä päivänä julkisuuden ympyrä sulkeutui. Kahdensadan palstametrin jälkeen monissa lehdissä todettiin, että oikeastaan mitään erityistä ja kirjoittamisen arvoista ei ollut tapahtunut. Useissa kulttuuritoimitusten artikkeleissa tapahtuma suhteutettiin teatterin historiaan ja avantgardeen. Iltalehti haastatteli Erkki Saarelaa: OULUN TAPAUS PÄÄTTI ERKKI SAARELAN "TURKKALAIKUUDEN": "TAIDETTA ON NYT OKSENNETTU TARPEEKSI".

Jälkihuomautus: Julkisuus automaattina

Niklas Luhmannia mukaillen julkisuus voidaan käsittää binaarisen koodin uutinen/ei-uutinen määrittämäksi systeemiksi. Jo klassiseksi tarkastelutavaksi on muotoutunut käsitteellistä julkisuus yksityinen/julkinen -binaariteetistä lähtemällä.¹ Tätä tarkastelutapaa täydentäen uutinen/ei-uutinen -koodi johdattaa pohtimaan julkisuuden syntyä määräävien konventioiden luonnetta. Näiden konventioiden voi katsoa määrittelevän prototyyppisen uutisen skeeman, joka määrittelee ne ehdot,

valok. Maire Riipinen

"(H)ülidioksidei oli peittänyt teatterisalin utuiseksi ja unenomaiseksi." (Arminen 1989)

jotka uutisen tulee täyttää.

Joukkoviestinnän sähköistyminen on yksi osa prototyyppisen uutisen skeemaan kohdistuvia muutospaineita. Sähköistymisen tuottama intensifioituminen ei vain nopeuta joukkoviestinnän sykliä vaan johtaa myös uudenlaisiin kerronnallisiin muotoihin, jotka horjutavat faktan ja fiktion erottelua. Äärimmillään prototyyppisen uutisen skeema muuntuu muistuttamaan toimintafiktion kerronnan elementtien muotoja.

Vastaavasti julkisuuden ekspansio heikentyneenä reflektiona vaikuttaa uutisen kriteereihin. Kaikkiaan uutisen kriteerit määräytyvät kerronnallistetun asiantilan suhteesta kulttuurin konventionalisoituneiden odotusten struktuurien ennakoimien asiantilojen normaaliuteen. (Myös se, että mitään ei tapahtunutkaan saattaa olla uutinen.) Reflektion perusoperaatioiden, vertailun ja jäsentämisen, tukehtuminen julkisuuden massaan korostaa konventionalisoituneiden odotusten rikkomista uutisen kriteerinä. Vain epätavallisista uutisista tulee vaikutusvoimaisia ja shokeeraavia. Tämä edelleen vahvistaa prototyyppisen uutisen skeeman muuttumista.

Juuri kulttuurisodissa, jollaiseksi Jumalan teatterin julkisuuttakin voi kutsua, on kyse odotusten struktuurien sallimien asiantilojen rajoista ja niiden rikkomisesta. Samalla ne antautuvat hyvin dramaattisen kerronnallisen muodon alle kertoessaan kuitenkin itseasiassa modernin identiteettiä jatkuvasta

pyrkimyksestä etsiä autenttista, ylittää rajoja ja löytää tarkastelupisteiden kuolleita kulmia.

Piirteidensä kautta julkisuus alkaa muistuttaa automaattia, joka tarvitsee jatkuvaa sarjaa poikkeavuuksia pysyäkseen käynnissä. Koodien rikkominen julkisuudessa esiin pääsemisen keinona muodostuu säännöksi eikä poikkeukseksi. Markku Eskelinen rikkoo pilkan teollaan julkisen ja yksityisen rajaa, ja pääsee julkisuuden lempilapiseksi. Joukkotiedotuksen kansainväliset rakenteet siirtävät Salman Rushdien länsimaistuneen maailmankuvan historiallisesti eriaikaisiin kulttuureihin ja aiheuttavat kulttuurisodan. Samalla näissä tapauksissa on kyse äärimmäisen henkilöityneestä julkisuudesta. Ainoastaan ne tapaukset, jotka koskevat yksilöä ja yksityistä, nousevat huomion keskipisteeseen.

Jumalan teatterin tapauksessa muutama nokare ulostetta nostatti myrskyn, joka hävitti julkisuudessa alleen muutaman tonnia mereen valunutta myrkyä. Tämä osoittaa kulttuurin konventionalisoituneiden odotusten struktuurien sokeuden yksityisen ulkopuolelle sattuvaa kohtaan. Tämän näkyväksi saattaminen ei ollut aivan vähäinen teko.

Viitteet

1. Tutkimukseni "Juhannustansseista Jumalan teatteriin – Suomalainen julkisuus ja kulttuurisodat" (Tutkijaliitto, 1989) lähtökohtana oli Jürgen Habermasin julkisuustutkimuksessaan tekemä jaottelu yksityiseen ja julkiseen.

Hajoaako yleisö, katoaako julkisuus?

Heikki Hellman

Julkisuuden katoaminen on yksi näkökulma, josta käsin kansallisten yleisradiolaitosten – oletettua tai todellista – alamäkeä on viime vuosina tematisoitu (ks. esim. Elliot 1983, Garnham 1986 ja Syvertsen 1986). Ajatuskulku on silloin osapuulleen seuraava:

Valtakunnalliset, julkisen palvelun tv-kanavat ovat ratkaisevalla tavalla muodostaneet kansallisen julkisuuden sfäärin, jossa kansalaisia kiinnostavat ja koskettavat kysymykset ovat nousseet "agendalle". Uusien kaupallisten sekä kaapeli- ja satelliittikanavien valloittaessa yhä suuremman yleisön, yksi ja yhteinen julkisuuden kenttä on hajoamassa yhä pienemmiksi "osajulkisuuksiksi". Saman tien myös julkisen palvelun perinteiset ohjelmepoliittiset ihanteet ovat särkymässä: kilpailun aikakaudella tv ei enää yritä kasvattaa poliittisia kansalaisia vaan tyytyy viihdyttämään yleisöä.

'Julkisuuden sfäärin' ja 'julkisen palvelun' välillä vallitsee ilmeinen käsitteellinen sukulaisuus. Habermashan (1962) paikansi julkisuuden käsitteen nimenomaan kansalaisyhteiskuntaan: se edusti markkinoista ja valtiosta riippumatonta julkista keskustelua, joka kumpuaa ihmisten yhteisöstä. Hieman samaan tapaan julkisen palvelun yleisradiolaitokset on yleensä organisoitu siten, että ne voivat säilyttää itsenäisyytensä suhteessa sekä

valtiovaltaan (julkisoikeudelliset yhtiöt, parlamentaariset valvontaelimet) että markkina-voimiin (pakollinen lupamaksu).

Saattaa olla, että televisio todella on vähitellen tuhoamassa julkisen keskustelun edellytyksiä (vrt. Postman 1987), mutta ainakin Suomessa pääkanavien ohjelmarakenne on säilynyt osapuulleen ennallaan 1970-luvun alusta alkaen; mitään merkittävää viihteellistymistä ei ohjelmarakenteen tasolla ole havaittavissa (Hellman & Sauri 1988).

Tämän katsauksen tarkoituksena on tarkastella julkisuuden mahdollista katoamista avoimen pinnallisesta näkökulmasta: siitä, missä määrin tv-yleisö on Suomessa tosiasiallisesti hajonnut ja siirtynyt pois valtakunnallisilta pääkanavilta. Yritän koota yhteen viimeaikaisten tutkimusten tuloksia.

Kanavien voimasuhteet

Vuoden 1988 lopussa kaapeli-tv:tä saattoi kotonaan katsella joka viides suomalainen, maksullisia kanavia oli vain parilla prosentilla, videonauhuri oli useammalla kuin joka kolmannella, Kolmostelevisiön lähetyksiä näki joka toinen ja kaukosäädintä näppäili kaksi viidestä. Television seuraamismahdollisuudet ovat siten ratkaisevasti muuttuneet sitten vuosikymmenen alun.

Television mittaritutkimus antaa entisiin